

Oraqalpoq Xotin-Qizlarining Jamiyatdagi Urni O`Rni Va Ijtimoiy Himoyalanihi

*Doshmurotova Gulbaxiram*¹

Annotatsiya: Ushbu maqolada Qoraqalpoq ayollarining jamiyatdagi o`rni, ijtimoiy himoyalanihi, hayotda o`rnini topishi tahlil qilinadi.

Kalit so`zlar: Qoraqalpoq ayollari, xotin- qizlar, jamiyat, qadr-qimmat, millat.

Ayol — millat kelajagi, hayot davomchisi. Xotin-qizlar e'zozlangan, qadrlangan yurtning buguni va ertasi farovon bo'ladi. Har qanday xalqning ma'naviy darajasini avvalo, shu yurt ayollarining ma'naviy saviyasi belgilaydi, deb bejiz aytilmagan. Zero, ayol mehnati bilan jamiyat to'laqonli rivojlanadi, taraqqiy etadi. Shu jihatdan keyingi yillarda mamlakatimizda xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini, gender tenglikni ta'minlash, oila, onalik va bolalikni himoya qilish, ayollar o'rtasida tadbirkorlikni rivojlantirish, ular uchun yangi ish o'rinlari yaratish, mehnat va turmush sharoitlarini yaxshilash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Har qanday mamlakatda bo'lgani kabi yurtimizda ham yetarli daromad manbaiga ega bo'lmagan, ishsiz xotin-qizlarimiz bor. Joylarda saylovchilar bilan uchrashuvlarimiz davomida aynan shunday ayollarning muammolari bilan qiziqdik, o'z tashvish-o'ylariga o'ralashib, dardini ayolmay yurgan xotin qizlarning dardlarini eshitdik. Boquvchisini yo'qotib, qay ishga bosh suqishini bilmay turgan ayollarning dardu tashvishlarini tinglab, tegishli tashkilotlar bilan birgalikda ularni qiynab kelayotgan muammolarni hal etish choralarini ko'rdik. Tadbirkorlikka qiziqishi baland, biznesni boshlash harakatida yurgan ayollarga imtiyozli kreditlar olib, o'z faoliyatini boshlashiga yaqindan ko'mak berdik. Bunday imkoniyat albatta har bir ayolda mehnatga, o'z iqtidor va qobiliyatini ro'yobga chiqarishga, yangi g'oyalar ustida ishlashga, tashabbuskorlik ko'rsatishga ishtiyoq hamda kelajakka ishonch uyg'otayapti. Yangi-yangi yutuq va marralar sari yetaklayapti, iqtidorli, qobiliyatli, bilimli, salohiyatli xotin-qizlar safi kengayib bormoqda. Har qanday davlat va jamiyat taraqqiyoti bir qator omillar asosida yuz beradi. Bu jarayonda ayollar, ularning ijtimoiy-siyosiy munosabatlardagi ishtiroki, huquq va erkinliklari amalda ta'minlanganligi masalasi – davlatlar rivojining hamda ISSN: 2181-3558 142 JOURNAL OF INTEGRATED EDUCATION AND RESEARCH DECEMBER 2022 demokratiyaning muhim indeksi sanaladi. Zotan, ayol va uning jamiyat hayotidagi o`rni hamisha muhim mezon bo`lib kelgan. Har qanday ijtimoiy tuzilma asosida ayollarning reproduktiv imkoniyatlari bilan bir qatorda yangi avlodning shakllanishi va rivojlanishida ham ularning o`rni beqiyos. Jamiyatda xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlarini ta'minlashning asosiy prinsiplari mavjud bo`lib, bular qonuniylik, demokratizm, xotin-qizlar va erkaklarning teng huquqliligi, jins bo'yicha kamsitishga yo'l qo'yilmasligi, ochiqlik va shaffoflikdir. Dunyo mamlakatlari qatorida va xalqaro hamjamiyatda munosib o`ringa ega bo'lgan O'zbekistonning davlat va jamiyat sifatidagi taraqqiyoti silsilasida ayolning o`rni, uning siyosiy va huquqiy madaniyati alohida ahamiyat kasb etadi. Bugungi globallashtirish jarayonida yangi avlodning har qanday sharoitga nisbatan faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish masalasida xotin-qizlarning o`rni va roli har qachongidanda muhim. Shu bois islohotlarning asosiy mazmuni ham xotin-qizlarning yangi g'oya va tashabbuslar bilan chiqishlarini qo'llab quvvatlash, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan sa'y-harakatlar, o'zgarishlar va ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda ularning faol ishtirok etishlarini ta'minlashdan iborat. Zero, inson qadrini ulug'lash, avvalo, ayolga hurmat va ehtirom, mo'tabar onalarimizni e'zozlash, munis opa-singillarimizni qadrlash orqali ro'yobga chiqadi, desak ayni haqiqatni aytgan bo'lamiz. Ta'kidlash joiz, bugungi kunda Yurtboshimiz boshchiligida Yangi O'zbekistonda Uchinchi Renessans poydevorini

¹Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti Assistent o'qituvchi

bunyod etish sari dadil qadamlar qo‘ymoqdamiz. Binobarin, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar ayollarning baxti asosiga qurilmoqda, desak adashmagan bo‘lamiz. Sir emaski, yangi Uyg‘onish davri, avvalo, ilm-fanning taraqqiyotiga, milliy ma‘naviyatning mustahkamligiga bog‘liqdir. Mazkur o‘tkir haqiqatni chuqur his qilgan holda xotin-qizlarning ta‘limi va ilm-fan bilan shug‘ullanishlari uchun davlatimiz tomonidan yangi imkoniyatlar yaratib berilmoqda. Jamiyatda ayollarni ilm-fanga ruhlantirish maqsadida yangi mexanizm – «Olima ayollar jamiyati» tuzilgani hamda uning faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va yanada rag‘batlantirish uchun Davlat byudjetidan 50 milliard so‘m ajratilgani barcha xotin-qizlarning ko‘nglida jamiyatning eng faol qatlami – «olima ayol» bo‘lishga intilishlarini yanada kuchaytirishi ayni haqiqat. Hech shubhasiz, ayollarning jamiyat va davlat ishlarini boshqarishdagi ishtirokini to‘laqonli ta‘minlash, ularni ijtimoiy-iqtisodiy hamda huquqiy jihatdan qo‘llab-quvvatlash borasidagi islohotlar yurtimizda gender tenglikni va teng huquqlilikni ta‘minlashdagi ijtimoiy adolat namunasidir. Bir so‘z bilan aytganda, ayollarning taqdiri, buguni va kelajagi uchun davlat siyosati darajasidagi yuksak e‘tiborning ifodasi bo‘lgan bunday sharoitlar va imtiyozlar mamlakatimiz tarixida hali bo‘lmagan. Bugun opa-singillarimiz qalbida jo‘sh urayotgan shukronalik va yurtdan, Yurtboshidan minnatdorlik hissi amaliy faoliyatimizga ko‘chib, har bir sohada yuksak natijalarga erishishga ruhlantirmoqda. ISSN: 2181-3558 143 JOURNAL OF INTEGRATED EDUCATION AND RESEARCH DECEMBER 2022 Ayollarga e‘tibor chinakam davlat siyosati darajasiga ko‘tarildi: uning huquqiy va institutsional asoslari tubdan takomillashtirildi. Mamlakatimizda gender tenglikni ta‘minlash, ayollarning ijtimoiy va siyosiy hayotdagi rolini oshirish faoliyati: ayollar huquqlari to‘g‘risidagi qonun hujjatlarini takomillashtirish; ayollarni himoya qilishning institutsional asoslarini takomillashtirish; aholining gender tenglik va ayollar huquqlari to‘g‘risida xabardorligini oshirish; huquqni qo‘llash amaliyotida ularga rioya etilishini ta‘minlash uchun mas‘ul mansabdor shaxslarni tegishli huquqiy me‘yorlar asosida o‘qitish kabi asosiy yo‘nalishlardan iboraa. E‘tirof etish kerak, so‘nggi yillarda xotin-qizlarning huquq va qonuniy manfaatlarini ta‘minlash, ularning jamiyatdagi rolini kuchaytirish, oila institutini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish ishlari yangi sifat bosqichiga ko‘tarildi. O‘zbekiston xotin-qizlarni har qanday kamsitish va tahqirlashlardan himoya qiladigan barcha asosiy xalqaro hujjatlarga qo‘shildi. Bunda «Onalikni muhofaza qilish to‘g‘risida»gi Jeneva Konvensiyasi, «Xotin qizlarning siyosiy huquqlari to‘g‘risida»gi hamda «Xotin-qizlar huquqlari kamsitilishining barcha shakllariga barham berish to‘g‘risida»gi Nyu-York Konvensiyalari, «Birlashgan Millatlar Tashkilotining transmilliy uyushgan jinoyatchilikonvensiyasini to‘ldiruvchi odam savdosining, ayniqsa, ayollar va bolalar savdosining oldini olish hamda unga chek qo‘yish va uning uchun jazolash haqidagi» Bayonnomasi kabi xalqaro hujjatlarni misol qilib keltirish mumkin. Yurtimizda «Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida», «Xotin-qizlarni tazyiq va zo‘ravonlikdan himoya qilish to‘g‘risida», «Fuqarolarning reproduktiv salomatligini saqlash to‘g‘risida»gi qonunlar qabul qilindi. Shuningdek, qonun hujjatlarining majburiy gender-huquqiy ekspertizasi joriy qilindi. Ayollarni qo‘llab-quvvatlash masalalarida davlat rahbarining bevosita tashabbusi bilan 30 dan ortiq farmon va qarorlar hamda hukumat qarorlari qabul qilinganligini qayd etib o‘tish joiz. Birgina joriy yilning mart oyida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Oila va xotin-qizlar bilan ishlash, mahalla va nuroniyatlarni qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi, «Oila va xotin-qizlarni tizimli qo‘llab-quvvatlashga doir ishlarni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi farmonlari hamda «Oila va xotin-qizlar davlat qo‘mitasi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida»gi qarori qabul qilindi. Mazkur normativ-huquqiy hujjatlar quyidagi ijobiy jihatlari bilan alohida ahamiyatga ega: birinchidan, oila va xotin-qizlar bilan professional tarzda ishlashga ixtisoslashtirilgan yangi davlat organi – Oila va xotin-qizlar davlat qo‘mitasi tashkil etildi; ikkinchidan, xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash, ularning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish sohasidagi yagona davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari belgilab berildi; uchinchidan, xotin-qizlar bilan ishlashning yangi mexanizmi – mahallalarda xotin-qizlar bilan maqsadli va ISSN: 2181-3558 144 JOURNAL OF INTEGRATED EDUCATION AND RESEARCH DECEMBER 2022 manzilli tartibda ishlash amaliyoti belgilab berildi; to‘rtinchidan, xotin-qizlar huquqlarini ta‘minlash hamda ularni tazyiq va zo‘ravonlikdan himoya qilish maqsadida yangi huquqiy mexanizmlar – prokuratura organlarining ushbu sohasidagi qonunchilik ijrosi ustidan nazorati joriy etildi; beshinchidan, xotin qizlarga ta‘lim olishlari, ilmiy-ijodiy faoliyat bilan shug‘ullanishlari uchun davlatning yangi kafolatlar

va imtiyozlar paketi joriy etildi; oltinchidan, xotin qizlarning tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ularning munosib turmush kechirishlariga ko'maklashishni nazarda tutuvchi amaldagi mexanizmlar takomillashtirildi; yettinchidan, xotin-qizlarning sog'lig'ini saqlash, xotin-qizlarga xos bo'lgan kasalliklarni barvaqt aniqlash va oldini olish onalikni muhofaza qilishga qaratilgan yangi tizim joriy etildi; sakkizinchidan, xotin-qizlar bilan muloqot qilishning yangi mexanizmlari joriy etilmoqda va muloqotning yangi, samarali platformalariga asos solindi. Bugun yurtimizda xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash, ularning huquq va qonuniy manfaatlarini ta'minlash masalasi davlat siyosatining asosiy va ustuvor yo'nalishlari qatorida alohida belgilanganligiga bu borada amalga oshirilayotgan islohotlar va sa'y-harakatlar samarasidan ham guvoh bo'lib turibmiz. Ayollar salomatligiga davlatimiz tomonidan alohida e'tibor qaratilmoqda. Chunki jamiyatning sog'lomligi, avvalo, xotin-qizlarning qanchalik sog'lom ekani bilan tavsiflanadi. Prezidentimiz ta'kidlaganidek, "...ona va bola sog'lig'iga e'tibor – jamiyatga, kelajakka e'tibordir». Muxtasar aytganda, jamiyatda ayol qadr-qimmatini, uning huquq va erkinliklarini himoya qilish borasida davlat bosh islohotchi sifatida namoyon bo'lmoqda. Zotan, Har qanday davlat va jamiyat taraqqiyoti bir qator omillar asosida yuz beradi. Bu jarayonda ayollar, ularning ijtimoiy-siyosiy munosabatlardagi ishtiroki, huquq va erkinliklari amalda ta'minlanganligi masalasi – davlatlar rivojining hamda demokratiyaning muhim indeksi sanaladi. Zotan, ayol va uning jamiyat hayotidagi o'rni hamisha muhim mezon bo'lib kelgan. Hozirgi vaqtda ayollarning jamiyatdagi mavqei va roli masalasi hozirgi zamonamizning global ekologik va iqtisodiy muammolaridan keyin ikkinchi o'rinda turadi. O'zbekistonda fuqarolik jamiyatini rivojlantirish va qurish jarayoni zamonaviy dunyoda erkaklar va ayollarning roli muqarrar ravishda o'zgarishiga olib keladi, ayollar qarorlarni qabul qilishda tobora ko'proq ishtirok etadilar, gender tenglik har tomonlama himoya qilinmoqda, uning etnik va ijtimoiy madaniy jihatlari hisobga olinadi. Erkakning boquvchisi bo'lgan oilaning avvalgi buzilmagan shakli o'z shaklini o'zgartirmoqda. Ayol oilada tenglik, er va xotin o'rtasidagi majburiyatlarning uyg'un taqsimlanishiga intiladi. U yanada mustaqil bo'lib, o'zini nafaqat oilada, balki undan tashqarida, professional sohada ham bilishni xohladi. Endi ayol ilgari erkaklar ko'rish mumkin bo'lgan pozitsiyalarni egallamoqda. Shunday qilib, O'zbekistonning demokratik jamiyatga ega huquqiy fuqarolik davlati sifatida shakllanishi hozirgi kunda qoraqalpoq ayollarining ijtimoiy-siyosiy faolligi oshishining eng muhim omilidir. ISSN: 2181-3558 145 JOURNAL OF INTEGRATED EDUCATION AND RESEARCH DECEMBER 2022 Mamlakat Konstitutsiyasida ayollar va erkaklarning teng huquqliligi bu jarayon uchun mustahkam huquqiy asosdir. Mamlakatimiz hukumati xotin qizlarning jamiyatdagi o'rni va mavqei kuchaytirish, ijtimoiy-siyosiy va tibbiy madaniyatini, intellektual salohiyatini oshirish, huquq va manfaatlarini qo'llab quvvatlashga alohida e'tibor qaratmoqda. 2019 yil 28 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga yo'llagan tabrigida Sh.M. Mirziyoyev davlat tomonidan ayollarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirishga alohida e'tibor qaratmoqda [5] va 2018 yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Ayollarni qo'llab-quvvatlash va oila institutini mustahkamlash sohasidagi faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida” gi qarori qabul qilindi: "... Biz ayollarning tashvishlarini engillashtirish, ularning hayotiy muammolarini hal qilish, ularning qobiliyatlari va imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishda yordam berish uchun davlat va jamiyatning barcha imkoniyatlaridan foydalanamiz”. [2] Qadim zamonlardan beri O'zbekiston taniqli ayol olimlar, fan, ta'lim, tibbiyot, biznes, san'at va sport vakillari bilan mashhur bo'lgan. Hozirgi vaqtda mamlakatimizda xotin-qizlarning qonuniy manfaatlarini himoya qilish borasida ulkan yutuqlarga erishilmoqda, xalqimizning ko'zga ko'ringan vakillari xotirasi yodga olinadi va hurmat qilinadi va zamondoshlari bilan faxrlanadi. Bu yerda shuni ta'kidlashni istardikki, O'zbekistonda, ayniqsa Qoraqalpog'istonda, ayollar juda mehnatsevar va ijtimoiy ishlab chiqarishda munosib o'rin egallashga intilishadi. An'analar va sharqona turmush tarziga qaramay, ayollar mamlakatimiz siyosatida tobora kuchayib bormoqda. Shunday qilib, bugungi kunda respublikada 17 nafar senator ayol, 15 nafar qonunchilik palatasi deputati, 15 nafar O'zbekiston qahramonlari, oltita akademik va 514 fan doktorlari bor. Bundan tashqari, halol jinsiy aloqa mahalliy kengash deputatlari sonining 23 foizini tashkil etadi. [4] Albatta, shuni ta'kidlash kerakki, erkaklar bilan solishtirganda, ayollar jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida ishtirok etish imkoniyatlariga kamroq ega, ammo ular o'z faoliyatlarida olg'a siljishgandan ko'ra yomonroq bo'lishga intilishadi (ya'ni erkaklar). Shu sababli ularning hayotning barcha sohalaridagi, siyosiy va ijtimoiy munosabatlardagi faolligi, shuningdek, zamonaviy jamiyatda ayollarning o'rni tobora ortib borayotganini ta'kidlash lozim. Qoraqalpog'iston

Respublikasida «ayollar savollari» tadqiqotchilar uchun ulkan sohadir. O'zbekistonning zamonaviy tarixshunosligida «ayollar masalasi» chuqur va har tomonlama ishlab chiqilmoqda, hozirgi paytda yangi yondashuvlar va yangi tushunchalar bayon qilingan. [3] Hozirgi bosqichda, suveren Qoraqalpog'iston sharoitida «ayollar muammosi»ni taniqli (deyarli yagona) tadqiqotchilaridan biri Y.A.Abdullayev. Ushbu mavzu bo'yicha bir nechta ilmiy va ilmiy-uslubiy ishlar va 40 ga yaqin maqola va tezislarni nashr etgan. [1] 1990 - yillarning o'rtalariga kelib, Qoraqalpog'istonda aqliy mehnat bilan shug'ullanadigan ayollar soni ko'paydi. Shunday qilib, olim ayollarning soni 500 kishidan oshdi, R.Esemuratova, G.Esemuratova, S.Baxadirova, G.Siryumbetova, T. Doshumova va boshqalar kabi ISSN: 2181-3558 146 JOURNAL OF INTEGRATED EDUCATION AND RESEARCH DECEMBER 2022 fan, adabiyot va madaniyat ayollari juda mashhur bo'lishdi. 1990-yillarning o'rtalariga kelib, Qoraqalpog'iston Respublikasida 1371,6 ming kishidan 783,5 mingi ayollar (umumiy aholining 57,1 %), shundan 123,2 mingi ishlaydigan ayollar (15,7 %). Jumladan, qishloq xo'jaligida band bo'lganlarning umumiy soni — 13,2 ming kishi, sanoatda — 15,9 ming kishi, sog'liqni saqlashda — 24,2 mingta, xalq ta'limi sohasida — 40,8 ming kishi, madaniyatda — 2,42 ming kishi, ilmiy soha — 680, transport va qurilish — 8,2 ming, savdo — 16,8 ming, uy-joy kommunal xo'jaligi — 2,08 ming ayol. [6] “Perzent” markazi (prof. O. A. Ataniyazova rahbarlik qilgan), “Orol dengizining madaniy merosi” (M. M. Babanazarova), “Xayriya va sog'liqni saqlash jamg'armasi” (L. M. Jumanazarova), “Oltin Orol dengizi merosi” — nodavlat notijorat tashkiloti (G. Embergenova), “Uyg'onish davri” (G.Ya. Dosumova) va boshqa ko'plab jamoatlar. Ayollar faoliyatini muvofiqlashtiruvchi tashkilotlar, masalan, «Qoraqalpog'istondagi olim-ayol» (S. Baxodirova), «Qoraqalpog'istonning tadbirkor ayollari», «Qoraqalpog'iston ayollari — Qoraqalpog'iston faxriylari» va boshqalar. Shuningdek, “O'zbekiston Ishbilarmon uyushmasi Qoraqalpog'iston bo'limi”, “Qoraqalpog'iston ayollari uchun krizis markazi” ayollar yaratilgan edi. Shunday qilib, faqat Qoraqalpog'istonning o'zida 2000 yilgacha 12 ta xotin-qizlar tashkiloti mavjud bo'lib, ulardan 7 tasi Qoraqalpog'iston Xotin qizlar qo'mitasi qoshida faoliyat ko'rsatmoqda. Masalan, «Ilimpaz Xayol» ayol olimlar uyushmasi, «Faxriy ayollar» uyushmasi, «Oila va hayot» assotsiatsiyasi, «Ona, bola va atrof-muhit» jamoat birlashmalari, «Ijodiy ayollar» va «Inta» ayollar tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash markazi. Qoraqalpog'iston Respublikasi Xotin qizlar qo'mitasi, «Tadbirkor ayol» O'zbekiston ishilarmon ayollari uyushmasining Qoraqalpog'iston Respublikasi bo'limi, «Orol dengizining oltin merosi» ijodiy va intellektual mehnat ayollari jamoat birlashmasi hamda Qoraqalpog'iston Respublikasi ayollarini ijtimoiy himoya qilish «Qirq qiz» jamg'armasi faoliyat ko'rsatmoqda. Shuningdek, 2001 yilgacha «Orol qizlari» jurnali ishladi — uning bosh muharriri va tashkilotchisi O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan madaniyat xodimi, Qoraqalpog'iston Respublikasi xalq yozuvchisi Gulaysha Esemuratova edi. O'n bir yilgacha jurnalda davlat tuzilmalari tomonidan e'tirof etilmagan (masalan, Qoraqalpog'iston Yozuvchilar uyushmasi (raisi — Tolepbergen Qayipbergenov), «Amudaryo» jurnali — bosh muharriri — Annaklicheva G.), istiqbolli yosh iqtidorli qoraqalpoq ayollarining barcha ijodiy loyihalari nashr etildi. Ushbu tashkilotlarning barchasi sof ayollardan iborat edi, ya'ni gender masalalari bilan yaqindan shug'ullanadigan tashkilotlar. Shu bilan birga, gender masalalari sohasida nodavlat notijorat tashkilotlari: «Mahalla», «Sog'lom avlod uchun» xayriya jamg'armalarining filiallari, «ECOSAN» Xalqaro ekologiya va salomatlik jamg'armasi, shuningdek, «Perzent» Qoraqalpoq reproduktiv salomatligi va atrof-muhit markazi faoliyat ko'rsatmoqda. Ko'pgina hollarda, ushbu tashkilotlar o'z faoliyatini nafaqat davlat subsidiyalari hisobiga, balki ichki manbalar va jalb qilingan investitsiyalar hisobidan amalga oshirdilar. ISSN: 2181-3558 147 JOURNAL OF INTEGRATED EDUCATION AND RESEARCH DECEMBER 2022 Keyingi vaziyat xalqaro tashkilotlar va fondlar bilan aloqalar o'rnatilganining tasdig'i edi. Ayollarning ijtimoiy ahvoli, ularning bandligi, malakasining pastligi, jamoat qurilishida sust ishtirok etish muammolarining tahlili markazda ham, joylarda ham Xotin-qizlar qo'mitalari faoliyatini tubdan qayta qurish zarurligini ko'rsatdi. Shuningdek, viloyat xotin-qizlar qo'mitalari, huquqshunoslar, olimlar, san'atkorlar, tibbiyot xodimlari, faxriylarning jamoat birlashmalari qoshida «Yil ayoli» tanlovlari o'tkazilmoqda. Ammo Qoraqalpog'iston Respublikasidagi ayollar tashkilotlarining yanada yumshoq siyosati talab qilinadi. Buning uchun ayollarning ta'limiy, ijtimoiy va ma'naviy saviyasini ko'tarish, ularga burch va mas'uliyat hissini uyg'otish sharoitida monitoring, uzunlamasına sotsiologik tadqiqotlar o'tkazish zarur, natijada kelajakda yordam beradigan aniqroq usul va usullar aniqlanib xalqimiz genofondini

mustahkamlash, ijtimoiy qurilishdagi nomutanosibliklarni, deformatsiyalarni aniqlash va bartaraf etishda, jamiyatning barqaror rivojlanishida tasdiqlanadi. Inson huquqlari va umuman ayollar sohasida ayollar harakatini rivojlantirishni rag'batlantirish, zamonaviy jamiyatdagi ayollarning mavqeini aniq belgilash juda muhimdir. Buning uchun ayollar masalasidagi vaziyatni tez va sifatli o'zgartirish maqsadida ayollar jamoat tashkilotlari koalitsiyasini tuzish, ularning faoliyati strategiyasi va taktikasini belgilash zarur. Bizning fikrimizcha, ayollarning mehnat va hayot potentsialidan foydalanishni davlat tomonidan tartibga solishning juda muhim strategik yo'nalishi bu mehnat bozorida raqobat uchun teng imkoniyatlarni yaratish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirishdir. Agar mehnat bozorida ayollarning raqobatbardoshligini oshirish ustuvor vazifa bo'lib qolsa, bu ish samaradorligini oshirishga yordam beradi. Kichik va o'rta biznes sohasida yanada moslashuvchan soliq siyosatini yaratish, ayollar uchun ish joylarini yaratadigan xususiy tadbirkorlik, ayollar ishlab chiqarish va tijorat birlashmalari uchun ma'lum imtiyozlar berish, shuningdek, tadbirkorlik, «uy sharoitidagi biznesni» qonuniylashtirishga ko'maklashadigan bir qator chora-tadbirlar zarur. Bundan tashqari, ishchilar va mutaxassislarni biznes ehtiyojlari uchun tayyorlash uchun xizmatlar va iste'mol tovarlariga talabni o'rganish bo'yicha bozor tadqiqotlarini o'tkazish muhimdir. Shuningdek, mehnat bozorida ayol ishchi kuchiga talabni o'rganish, ayollarni yangi kasbga o'rgatish, ularni qayta tayyorlash, investitsiyalarni jalb qilish, kredit olishni soddalashtirish, xom ashyo va jihozlar bilan ta'minlash, ish o'rinlari yaratish, ish sharoitlarini yaxshilash va yaratish ular uchun shaxsiy xizmatlar. Shuningdek, ayollarni ijtimoiy foydali ishlarga maqsadli yo'naltirish, ayollar o'rtasida keng ko'lamli targ'ibot-tashviqot ishlarini olib borish muhimdir. Faoliyatning asosiy yo'nalishlari ayollarning huquqlari va erkinliklarini himoya qilish, ularni ijtimoiy himoya qilish, ijtimoiy va ijtimoiy mavqeini oshirish, ayollarni ozod qilishning nafaqat huquqiy va me'yoriy asoslarini, balki iqtisodiy rivojlanishning an'anaviy, ma'naviy asoslarini o'rgatish masalalari bo'lishi kerak. Mamlakatda ijtimoiy rivojlanishning barcha parametrlarida ayollarning muammolarini keng yoritish maqsadida respublikada ayollar uchun ixtisoslashgan ISSN: 2181-3558 148 JOURNAL OF INTEGRATED EDUCATION AND RESEARCH DECEMBER 2022 ommaviy nashrni tashkil etish zarur. Buning uchun juda katta miqdordagi investitsiyalarni jalb qilish kerak, ularning echimini Ta'sischi kengashi shakllantirmoqda. Ta'sischi Qoraqalpog'iston Respublikasi Xotin-qizlar qo'mitasi, Madaniyat va sport ishlari vazirligi va boshqa davlat idoralari va jamoat tashkilotlari bo'lishi mumkin.

Adabiyotlar

1. Abdullaeva Y.A. Qoraqalpog'iston xotin-qizlari: kecha va bu
2. Gulbaxiram, D. (2021). State Policy on Youth and Its Significance in The Context of New Uzbekistan. *FARS International Journal of Education, Social Science and Humanities*, 1(1).
3. Gulbakhiram, D. (2023). NATIONAL IDEA. *Open Access Repository*, 4(2), 549-553.
4. Salauatdinovna, D. G. (2023). THE THEORETICAL SOURCES OF NATIONALISM. *Open Access Repository*, 4(2), 244-247.
5. Doshmuratova, G. (2022). The Role of Law in National Idea and Social Development. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 2(3), 79-81.
6. Doshmuratova, G. (2022). QORAQALPOQLAR XAYOTIDA XOTIN-QIZLARNING O`RNI. *Journal of Integrated Education and Research*, 1(7), 142-149.

